

SESSIONS CIENTÍFIQUES DEL CURS 1950-51

4 novembre 1950: Inaugural. — Presideix el Sr. R. ARAMON I SERRA.

El SECRETARI informa sobre la tasca científica realitzada per la Societat durant el curs 1949-50.

El Sr. MIQUEL COLL I ALENTORN llegeix el seu discurs, que versa sobre *La llegenda de Guillem Ramon de Montcada*.¹ Comença posant de relleu la personalitat de Guillem Ramon de Montcada, *el gran senescal*, que visqué en els temps de Ramon Berenguer III i del fill i el nét d'aquest comte, i en fa un breu esbós biogràfic. A continuació fa també una ràpida biografia d'un altre Guillem Ramon de Montcada, nét de l'anterior, que arribà a ésser vescomte de Bearn i que fou contemporani d'Alfons *el Cast*, de Pere *el Catòlic* i de Jaume *el Conqueridor*, i s'atura a narrar detingudament un fet que determinà una profunda mutació en la seva vida: l'assassinat, comès per ell, de l'arquebisbe de Tarragona Berenguer de Vilademuls. Li serveixen per a estudiar aquest esdeveniment dos documents d'un interès i una vàlua excepcionals: el testament sagramental de l'arquebisbe i una butlla del papa Celestí III. Exposa llavors les diverses motivacions que hom ha atribuït a aquell fet i en fa una revisió crítica. En l'examen de les conseqüències del delictes de Guillem Ramon de Montcada posa en clar que la seva sentència d'absolució i penitència i l'anada a Roma que hi donà lloc han d'ésser datades dins el període 1213-19 i probablement a mitjan 1216; aclareix també la qüestió de les relacions entre l'assassí i la seva muller a partir del moment del crim. Seguidament, amb l'ajut de testimonis historiogràfics assignables a la primera meitat del segle XIII, el Sr. Coll posa de manifest que el dit crim aparegué voltat tot seguit d'un clima llegendari. Apareix finalment la llegenda ja ben estructurada en la crònica d'En Desclot, en forma que revela que s'ha produït una confusió entre els dos personatges homònims abans esmentats, i que la intenció que la informa és marcadament exculpatòria. Fonamentant-se en les assonàncies que presenta la relació d'En Desclot, l'orador s'inclina a creure que el nostre gran cronista tragué la seva informació d'una suposada cançó de gesta de Guillem Ramon de Montcada. Va estudiant després les diferents versions de la llegenda posteriors a En Desclot fins arribar a la d'En Beuter, posa de relleu llurs trets característics i intenta d'aclarir les relacions que hi hagué entre elles. El senyor Coll acaba examinant el problema de les causes d'aparició de la llegenda amb les seves especials característiques exculpatòries, i suposa que la confusió entre el Guillem Ramon senescal i el Guillem Ramon assassí, esdevinguda segurament a mitjan segle XIII, va crear als monjos del monestir de Santes Creus, fundació i sepultura del primer d'aquells, una situació incomodíssima a la qual hom trobà sortida mitjançant la col·laboració entre el monjo i el joglar, responsables de la confecció i de la difusió de la llegenda.

El PRESIDENT, en un breu parlament, declara obert el curs 1950-51. — R. ALBERT I LLAURÓ, Secretari.

1. Aquest discurs es publica a l'«Anuari de l'Institut d'Estudis Catalans» de 1951. Una versió notablement ampliada apareixerà dins la sèrie «Guió d'Or» de l'Editorial Aymà.